

Бондарук Я. В.

канд. пед. наук, ст. викладач

кафедра англійської мови та методики її викладання

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Проблема становлення й розвитку педагогічної освіти цікавила й цікавить провідних мислителів як минулого, так і сучасності. Класики світової педагогіки, А. Макаренко і В. Сухомлинський вважали, що кожен учитель повинен бути майстром своєї справи. А для цього потрібно працювати над собою й не зупинятися на досягнутому.

Питання професійної підготовки вчителів, неперервної педагогічної освіти цікавила багатьох учених. Удосконалення різноманітних освітніх програм, які відіграють важливу роль у реформуванні національної освіти, без сумніву, залежить від глобальних освітніх перетворень у світі.

Нині відбувається трансформація професійних функцій учителя, що зв'язано із суттєвими змінами у сфері освіти (12-бальна система оцінювання учнів, кредитно-модульна система навчання в умовах євроінтеграції освіти, зовнішнє незалежне оцінювання та ін.), які продиктовані стрімким розвитком глобалізованого суспільства. Сучасний ринок праці спрямований на перехід від суспільства знань до суспільства, в якому громадяни є компетентними в багатьох сферах діяльності. Такі умови розвитку суспільства посилюють вимоги до підготовки та професійного розвитку вчителів. Тому, в Україні зростає увага до пошуків шляхів розв'язання проблем, зв'язаних із ефективною організацією якісної, конкурентоспроможної педагогічної освіти.

Розвиток сучасної вітчизняної освіти детермінують як основні міжнародні стратегічні документи, так і освітні закони й підзаконні акти України. У міжнародному документі «Освіта і підготовка 2010 – Успіх Лісабонської стратегії залежить від термінових реформ» (Брюссель, 2004)

з'ясовано нові напрями реформування освітніх систем у Європі: впровадження неперервного навчання у практику, створення єдиної європейської освітньої системи, реформування й інвестування різних сфер діяльності з метою створення «суспільства знань» (за результатами досліджень ООН Україна займає 40 місце серед 191 країн світу, в яких формується «суспільство знань»); констатовано, що висока компетентність і кваліфікація вчителів повинні бути основними вимогами до професії вчителя [5, 4–6].

Не менш важливого значення для розвитку вітчизняної системи педагогічної освіти має документ «Загальноєвропейські принципи і підходи до компетентності й кваліфікації вчителів», у якому названо ключові позиції, спрямовані на розвиток європейської педагогічної освіти. Це:

- якісна система освіти залежить від ефективної підготовки педагогічних кадрів і неперервного професійного вдосконалення вчителів;
- висока мобільність професії вчителя: вчителі європейських країн беруть участь у різних міжнародних проектах і програмах з метою професійного розвитку;
- співпраця закладів підготовки й підвищення кваліфікації вчителів із школами, освітніми організаціями, установами різного рівня;
- висококваліфікований учитель має співпрацювати з учнями й колегами з метою поліпшення навчання й професійного розвитку;
- сучасний учитель знає і вміє використовувати ІКТ у професійному розвитку й навчанні учнів [4, 2–4].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2011 р.) наголошується на важливості випереджального неперервного характеру модернізації і розвитку освіти та науки, що сприятиме сталому демократичному розвитку суспільства. Пріоритетними напрями розвитку освіти в документі визначено: розроблення нової й удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази; оновлення цілей і змісту освіти з урахуванням світового досвіду; вільний доступ до освіти кожному громадянину України; утвердження «розвиваючої педагогіки» в навчально-виховному процесі;

реалізація мовної політики країни; побудова системи національного виховання; системне підвищення якості освіти; розвиток інклюзивної освіти; удосконалення педагогічної освіти; підвищення престижу педагогічної професії; створення сучасної матеріально-технічної бази [2, 10–11].

Так, педагогічна освіта, як база для будь-якого фахівця в Україні, зазнає глобальних нововведень, зв'язаних із економічними, соціальними, духовними, культурними й освітніми особливостями розвитку суспільства, й має ґрунтуватись на принципах неперервності освіти, поєднання національних освітніх традицій і кращого світового досвіду, гнучкості в реагуванні на суспільні зміни й прогностичності; інноваційності. Зазначені принципи є основними в розвитку педагогічної освіти, про що наголошується в галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [3, 2].

Головна роль учителя як організатора освіти полягає в передачі багатовікового суспільного, трудового, морального досвіду суспільства молодому поколінню. Особливо гостро постає це питання нині, коли поглиблюється розрив між технічним розвитком людства й рівнем соціальної та моральної підготовленості людини. Такий розрив породжує низку глобальних проблем, які можливо розв'язати лише шляхом підвищення культурного рівня народу, через гуманізацію освіти.

Нині педагогічна освіта, як ніколи, потребує суттєвих трансформацій, які мають бути спрямовані на різнобічний розвиток творчої особистості педагога-професіонала. Модернізація педагогічної освіти, як зазначає відомий український учений і політичний діяч В. Кремень, зв'язана також із змінами, які відбуваються у світі, й передбачає реалізацію наступних кроків: забезпечення неперервного розвитку особистості впродовж життя; формування знанневої людини, в якій життя й діяльність залежать від здобутих знань і вмінь; утвердження педагогіки толерантності; побудова навчання у формі суб'єктно-суб'єктних відносин, які передбачають активне навчання й діяльнісну позицію вчителів і учнів; максимальне наближення освіти й виховання до індивідуальних потреб кожної людини для забезпечення повної самореалізації;

формування всебічно розвиненої людини, яка готова до успішної діяльності в суспільстві; формування системи цінностей [1, 2–4].

Джерело й рушійна сила ефективного розвитку післядипломної освіти вчителів, її модернізація, залежить від боротьби суперечностей, які є у ній: між сучасними напрацюваннями й традиційними підходами до педагогічної освіти, між національними й світовими тенденціями розвитку освіти й політики. Такі суперечності можна простежити між: необхідністю модернізувати освіту і її невідповідності вимогам демократичного суспільства; професійною компетентністю й особистими якостями майбутніх вчителів; підвищенням вимог до професійного рівня вчителів і їх непідготовленістю до кардинальних змін; вимогами сучасного технологічного суспільства й недостатньою підготовленістю вчителів до практичної діяльності у нових умовах; рівнем розвитку різних сфер науки й техніки та розвитком професійної компетентності вчителів.

Тобто, можна стверджувати, що розвиток вітчизняної педагогічної освіти відбувається з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних процесів, які визначають стратегію розвитку загальної середньої освіти у країні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кремень В. Г. Освіта в контексті цивілізаційних змін / В. Г. Кремень // Шлях освіти. – 2010. – № 4. – С. 2–4.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. – Назва з екрану.

3. Освіта.ua. Середня освіта. Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/ – Назва з екрану.

4. Common European Principles for Teacher Competences and Qualification [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sec.europa.eu/education/.../principles_en.pdf. – Назва з екрану.

5. Council of European Union. Education and training 2010 – the Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms. – Belgium, Brussels : Council of European Union, 3 March, 2004. – 42 p.